

Raimo Vuorinen

eVOKES

Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus

**Opinto-ohjaajien
koulutusmäärä Suomessa
1971-2020**

Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen työpapereita 5

OPINTO-OHJAAJIEN KOULUTUSMÄÄRÄ SUOMESSA 1971-2020

Raimo Vuorinen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

© Kirjoittaja, Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus ja Koulutuksen tutkimuslaitos

Kansi: Martti Minkkinen

ISSN 1799-9014 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-951-39-8128-0 (verkkojulkaisu)

Jyväskylä 2020

Sisältö

1 Johdanto.....	4
2 Opinto-ohjaajien koulutusmäärät vuosittain 1971-2020	4
3 Työssä olevien opinto-ohjaajien määrä ja kelpoisuudet	11
4 Avoimena olleet opinto-ohjaajan tehtävät vuosina 2010-19	14
5 Ohjaajien koulutus 2020-luvulla	15
Lähteet:	17
Liitteet.....	19

Tiivistelmä

Ohjausalan ammattilaisten pätevyys on yksi viidestä Euroopan unionin jäsenmaiden hyväksymistä elinikäisen ohjauksen kansallisista laatukriteereistä. Suomessa perusopetuksessa ja toisella asteella toimivien ohjaajien kelpoisuudet on määritelty lainsäädännössä. Suomessa ohjaajien koulutus on käynnistetty osana peruskoulu-uudistusta 1970-luvulla. Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen ohjaajien koulutus käynnistettiin 1980-luvulla. Vuonna 1998 opinto-ohjaajien kelpoisuus yhtenäistettiin opetushenkilöstön kelpoisuuksia koskevassa asetuksessa. Tähän raporttiin on koottu yhteenveto opinto-ohjaajien koulutusmäärästä Suomessa vuosina 1971-2020. Viidenkymmenen vuoden aikana yli 6000 opiskelijaa on hankkinut opinto-ohjaajan kelpoisuuden. Vuonna 2020 opinto-ohjaajien suomenkielistä koulutusta järjestetään kahdessa yliopistossa ja viidessä ammattikorkeakoulussa. Opinto-ohjaajien ruotsinkielistä koulutusta on toteutettu viimeksi vuonna 2012 Åbo Akademiassa.

OPINTO-OHJAAJIEN KOULUTUSMÄÄRÄ SUOMESSA 1971–2020

1 Johdanto

Ohjaustyön ammattilaisten pätevyys on yksi elinikäisen ohjauksen viidestä keskeisestä kansallisista strategisista tavoitteista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011). Valtakunnallinen elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä (ELO-ryhmä) esitti kokouksessaan 30.8.2013, että opinto-ohjaajiksi eri koulutusyksiköissä koulutettujen kokonaismääristä on tehtävä kartoitus. ELO-ryhmän toimeksiannon mukaan Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus VOKES toteutti helmikuussa 2020 neljännen kartoituksen opinto-ohjaajien koulutusmääristä Suomessa.

Ensimmäinen väliraportti koulutusmääristä (Virolainen, 2013) toimitettiin ELO-ryhmälle 21.10.2013. Tämän jälkeen VOKES on päivittänyt koulutusmäärien kokonaistilanteen joulukuussa 2015 sekä syyskuussa 2017. Kartoituksen kohteena ovat olleet koulutukset, jotka antavat asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (14.12.1998/986: §6, §11, §15) tarkoitetut kelpoisuudet (ks. liite 1). Ensimmäisessä kartoituksessa koulutusyksiköitä pyydettiin kertomaan myös muusta mahdollisesta vähintään 30 opintopisteen (op) laajuisesta koulutuksesta. Osa vastanneista oppilaitoksista halusi kertoa myös suppeammista 25 tai 5 opintopisteen laajuisista koulutuksistaan. Vuonna 2020 koulutusyksiköiltä pyydettiin tiedot myös 30 opintopisteen laajuisista uraohjauksen erikoistumiskoulutuksista.

Helmikuussa 2020 tietopyyntö lähetettiin alla mainituille koulutusyksiköille:

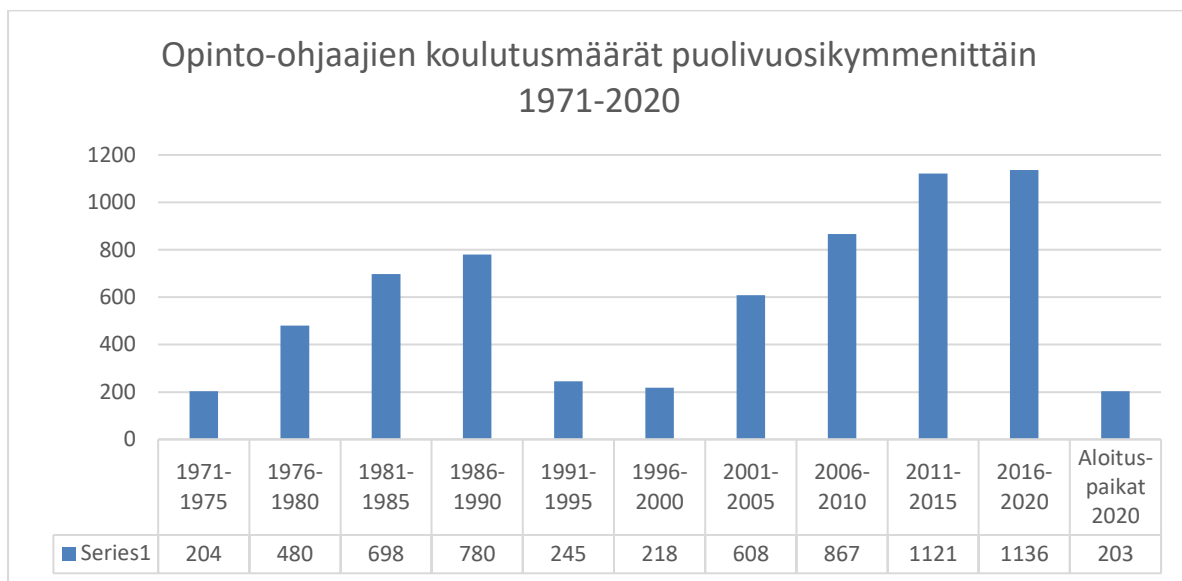
- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
- Hämeen ammattikorkeakoulu
- Itä-Suomen yliopisto
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu, JAMK (amatillinen opettajakorkeakoulu)
- Jyväskylän yliopisto
- Oulun ammattikorkeakoulu
- Tampereen ammattikorkeakoulu
- Åbo Akademi.

Kaikki mainitut yksiköt vastasivat kyselyyn, joten vastausprosentti oli kohderyhmän osalta sata.

2 Opinto-ohjaajien koulutusmäärät vuosittain 1971-2020

Opinto-ohjaajien koulutusmäärät ovat vaihdelleet huomattavasti viiden vuosikymmenen aikana. Vuosina 1971–2019 kelpoisuuden on hankkinut yhteensä 6 059 opinto-ohjaajaa. Kokonaismäärä nousee 6 357 opinto-ohjaajaan jos mukaan lasketaan vuonna 2020 opiskelunsa päättävät ryhmät. Vuonna 2017 toteutetun kartoituksen yhteydessä

koulutusyksiköt ilmoittivat, että lukuvuosittain tehtävä tilastointi ei ole enää tarkoituksenmukaista, koska koulutusten aloitusajankohdat vaihtelevat eri yksiköissä. Vastaavasti opiskelijat suorittavat tutkintoja omien henkilökohtaisten aikataulujensa mukaisesti. Vuodesta 2017 alkaen tilastoissa ovat mukana kaikki kalenterivuoden aikana opinto-ohjaajan kelpoisuuden hankkineet opiskelijat. Kuviossa 1 koulutusmäärät on esitetty viisivuotiskausittain. Mukana ovat myös keväällä 2020 opiskelemissa olevien määrä (298) sekä vuoden 2020 aloituspaikat (203). Koulutusyksiköiden alustavien, vielä vahvistamattomien suunnitelmien mukaan vuoden 2021 aloituspaikkoja ammatillisissa opettajakorkeakouluissa olisi lisäksi yhteensä 113.

Kuvio 1. Opinto-ohjaajien koulutusmäärät puolivuosisikymmenittäin 1971–2020. Vuosien 2016–2020 pylvääseen sisältyvät vuoteen 2019 mennessä valmistuneet (838) ja vuonna 2020 opiskelemissa olevat (298) opiskelijat. Mukana on myös yksiköiden ilmoittamat aloituspaikat vuonna 2020 (203).

Ohjaajien koulutus käynnistettiin osana peruskoulu-uudistusta 1970-luvulla. Koulutusmäärän kasvu 1980-luvulla selittyy ohjauksen integroinnista kurssimuotoiseen lukioon sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen silloiseen uudistukseen. Lukion opinto-ohjaajien koulutusta toteutettiin 20 opintoviikon laajuisena poikkeuskoulutuksena 1982–1990. Ammatillisten oppilaitosten ohjaajien koulutus käynnistettiin toisen asteen toimeenpanokoulutuksena vuonna 1983 ja vakinaistettiin vuonna 1985. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen toimeenpanokoulutuksen päätyttyä 1990-luvun alussa vuosittain valmistui noin 30–60 ohjaajaa.

Vuonna 1995 Opetusministeriön asettama Oppilaanohjauksen kehittämisyöryhmä totesi, että opinto-ohjaajakoulutuksen sisältö, kesto ja toteutustavat ovat vaihdelleet, koska koulutusmuodot oli kehitetty nopeina vastauksina kunkin hetken ajankohtaisiin tarpeisiin. Tämä osaltaan vaikeutti ohjaajakoulutusten kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä kehittämistä. Erilliset koulutuksen oli koettu myös esteeksi koulutusmuotojen ohjaukselliselle yhteistyölle sekä ohjauksellisen jatkumon kehittämiseksi koulutusasteelta toiselle (Opetusministeriö, 1995). Kehittämissyöryhmän vuonna 1995 toteuttaman koulustarvekartoituksen

(Opetusministeriö, 1995) mukaan osa ensimmäisinä vuosina valmistuneista opinto-ohjaajista oli siirtynyt muihin tehtäviin tai eläkkeelle. Työryhmän mukaan koulutuksen kysyntä ja tarjonta olivat tuossa vaiheessa tasapainossa, eikä koulutuksen aloituspaikkojen lisäämiselle tai poikkeuskoulutukselle nähty tarvetta.

1990-luvun puolivälin jälkeen ohjauksen kysyntä kasvoi etenkin toisen asteen yhteistyön etenemisen myötä. Samanaikaisesti tuli tarve arvioida ohjaajakoulutuksen uudistamista oppilaanohjauksen kehittämistyöryhmän esitysten mukaisesti. Työryhmä esitti, että koulutuksesta vastaavat yliopistot ja ammatilliset opettajakorkeakoulut vahvistaisivat keskinäistä yhteistyötään ja suunnittelisivat opinto-ohjaajien peruskoulutuksen siten, että se tuottaisi laaja-alaisen kelpoisuuden eri koulumuodoissa toimimiseen. Lisäksi ryhmä edellytti, että peruskoulutuksen suorittaneilla tuli olla mahdollisuus tieteelliseen ja ammatilliseen jatkokoulutukseen (Opetusministeriö, 1995). Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto käynnistivät opetusministeriön poikkeusluvalla yhteistyönä koulutuksen, jonka suorittaneet saivat pätevyyden eri kouluasteilla toimimiseen. Opinto-ohjaajien yhteinen kelpoisuus määriteltiin myöhemmin opetushenkilöstön kelpoisuuksia koskevassa asetuksessa (1998/986). Vuosikymmenen loppupuolella toisen asteen yhteistyön myötä opinto-ohjaajien määrää lisättiin toisella asteella ja ammattikorkeakouluissa. Vastatakseen kysyntään koulutusyksiköt lisäsivät aloituspaikkoja vastaamaan kasvanutta kysyntää, ja 2000-luvun taitteessa koulutuksen aloitti noin sata opiskelijaa (Taulukko 1).

1990-luvulla valmistuneiden opinto-ohjaajien kokonaismäärä oli 463, ja vuosina 2001–2010 valmistuneita oli 1 475 (Taulukko 2). Myöhemmin 2010-luvulla aloituspaikkoja on lisätty etenkin ammatillisissa opettajakorkeakouluissa ja ESR-rahoitteisissa aikuisten ohjauksen kehittämishankkeissa (Taulukko 2 ja Kuvio 2). Vuosina 2011–2015 opinto-ohjaajia on valmistunut 1 121, ja vuosina 2016–2019 yhteensä jo 838. Vuonna 2020 opiskelemissa on jo 298 opiskelijaa. Näin ollen vuosina 2011–2020 valmistuneiden kokonaismäärä on 2 257. Koulutusyksiköiden ilmoituksen mukaan lukuvuodelle 2020-21 opiskelijoiden haettavana on 203 aloituspaikkaa.

2000-luvulla kelpoisuuden hankkineita opinto-ohjaajia on jo yhteensä 3 434 (Taulukko 2). Heistä 446 on suorittanut joko 300:n tai 120 opintopisteen maisteritutkinnon, ja 60 opintopisteen tutkinnon suorittaneita joko sivuaineena tai erillisinä opintoina on yhteensä 2 988 (Taulukko 2). Hämeen ammattikorkeakoulu (958) ja Itä-Suomen yliopisto (923) ovat 2000-luvulla kouluttaneet määrällisesti eniten opinto-ohjaajia (Kuvio 2 ja Kuvio 3).

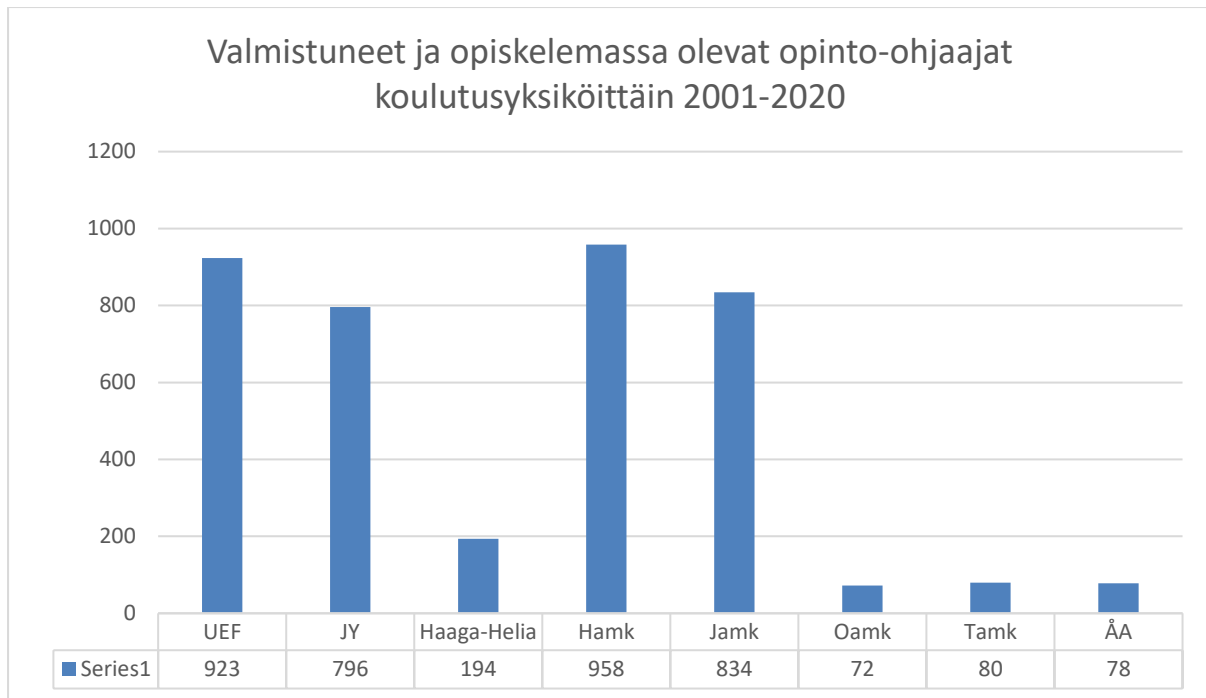

Taulukko 1. Koulutetut opinto-ohjaajat Suomessa 1971–2000 (Vuorinen, 2002)

Lukuvuosi	Poikkeus- koulutus 40 ov	Perus- koulun opinto- ohjaajat 40 ov	Erilliset opinto- ohjaajan opinnot 40 ov	Ohjauksen koulutus ja sivuaineop. 35 ov	Lopo- koulutus 20 ov	Amm. oppil. opo- koulutus 20 ov	Ohjauksen koulutus- ohjelma 160 ov	Eri- vapauksia OPM: 16.8.-90 mennessä	Yhteensä ko. vuonna valm.	POPO -Täy- dennys 40 + 10 ov	Täy- dennys 20 + 20 ov
1971–1972	17	51							51		
1972–1973		52							52		
1973–1974		48							48		
1974–1975		53							53		
1975–1976		61							61		
1976–1977	117	59							176		
1977–1978	28	64							92		
1978–1979	25	50							75		
1979–1980	22		54						76		
1980–1981	21		47						68		
1981–1982			49						49		
1982–1983			42		27				69		
1983–1984			36		88	143			267		
1984–1985			36		118	91			245	28	
1985–1986			33		60	95			188	31	
1986–1987			18			90			108	30	
1987–1988			35		29	84			148		
1988–1989			35		28	78			141		
1989–1990			33		21	66		75	195	10	
1990–1991			20			39			59		
1991–1992			35			21			56		
1992–1993			20			23	5		48		
1993–1994			20			28	3		51		5
1994–1995			20			8	3		31		15
1995–1996			20			16	8		44		
1996–1997						24	8		32		
1997–1998				30		24	7		67		
1998–1999				39			12		41		
1999–2000				25			9		34		
Yhteensä	230	438	553	94	371	830	55	75	2 625	99	20

Taulukko 2. Vuosina 2001–2019 opinto-ohjaajiksi valmistuneet, vuonna 2020 koulutuksessa olevien kokonaismäärät ja aloituspaikat 2020

Vuodet	Maisteriohjelma/ KM-tutkinto/ 300 tai 120 op	Ohjaus sivuaineena, Opinto-ohjaajan erilliset opinnot 60 op	Erilliset opinto- ohjaajaopinnot 60 op	Erkkeri- koulutukset 60 op	Specima, maahan- muuttajien ohjaajat, 60 op ja muut ohjaajakoulutukset	Muunto- koulutus, KM- tutkinto	Muuntokoulutus/ Erilliset opinto- ohjaaja-opinnot	YHTEENSÄ
2000–2001	5	9	94					108
2001–2002			104					104
2002–2003	8	10	123					141
2003–2004	17	8	105			11		141
2004–2005	16	6	90			2		114
2005–2006	8	12	107			3	9	139
2006–2007	26	12	165		10	3	1	217
2007–2008	25	14	89			2		130
2008–2009	14	7	170					191
2009–2010	17	11	162					190
2010–2011	23	8	106					137
2011–2012	28	14	190	21				253
2012–2013	24	10	210	1	8		3	256
2013–2014	46	11	180					237
2014–2015	50	0	181		7			238
2015–2016	23	9	155		10			197
2017	28		183					211
2018	47		159					206
2019	41	10	173					224
Yhteensä	446	151	2 746	22	35	21	13	3 434
Opiskelijat 2020	62	10	226					298
Aloituspaikat 2020	30	10	163					203

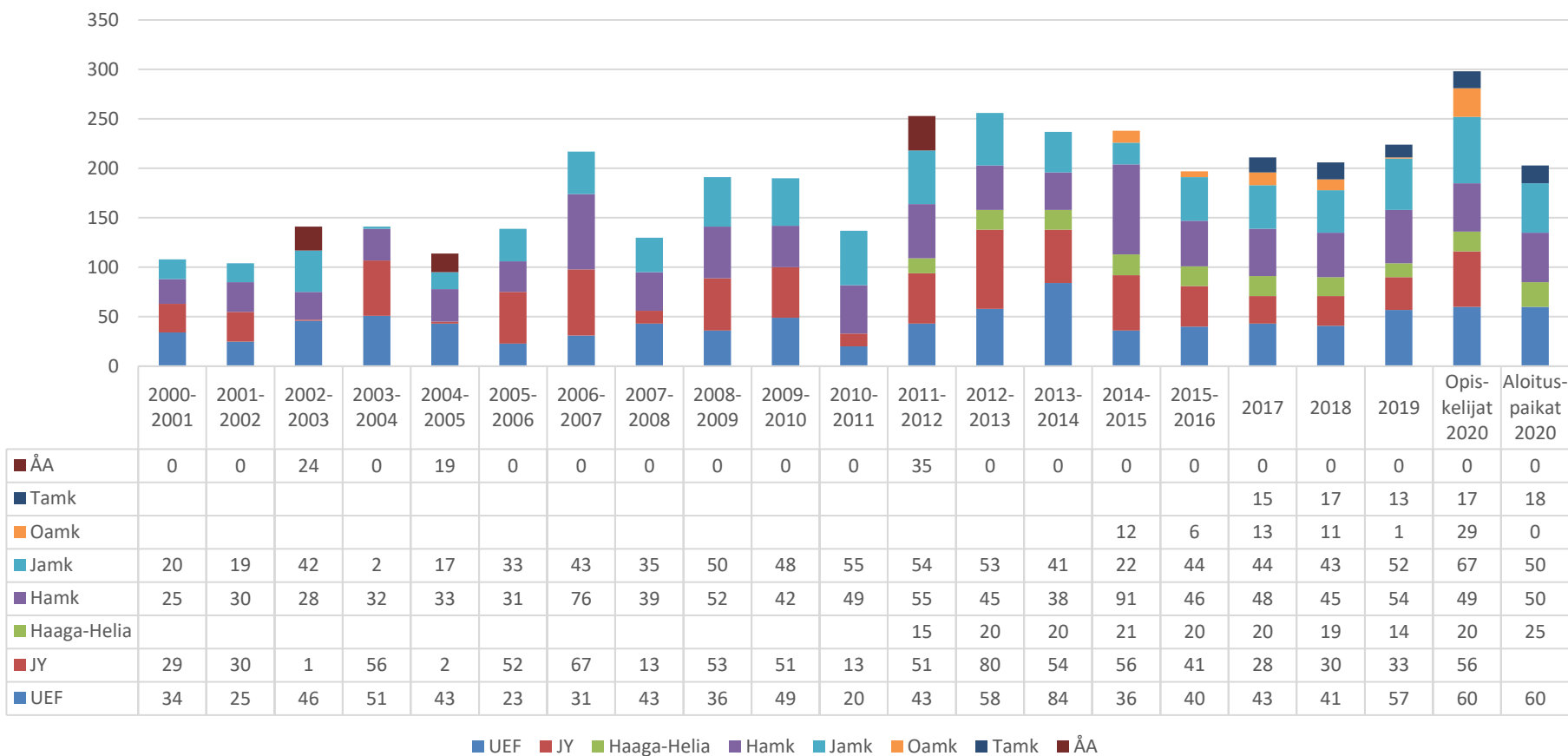
Kuvio 2. Opinto-ohjaajien kokonaismäärät koulutusyksiköittäin 2000–2020 (mukana myös opiskelemissa olevat ja aloituspaikat vuonna 2020)

Vuoden 2000 jälkeen Åbo Akademi on järjestänyt kolme kertaa ruotsinkielistä koulutusta ja viimeiset erilliset opinnot on järjestetty lukuvuonna 2011–2012. Vuodesta 2019 alkaen Åbo Akademi on tarjonnut opinto-ohjaajan kelpoisuuden antavaa koulutusta kasvatustieteiden sivuaineena (Biämnesstudier inom pedagogiska vetenskaper/ Studier som ger yrkesfärdigheter för uppgifter inom elevhandledning och studiehandledning). Koulutusyksikön antamien tietojen mukaan ensimmäisten opiskelijoiden arvioidaan valmistuvan vuoteen 2021 mennessä.

Vuonna 2018 ohjausalan koulutusyksiköt käynnistivät yhteistyössä Uraohjauksen erikoistumiskoulutuksen (30 op). Koulutus on suunnattu eri toimintaympäristössä toimiville ohjauksen ammattilaisille sekä yksityisille uraohjauksen palveluntarjoajille. Jyväskylän yliopiston sekä ammatillisten opettajakorkeakoulujen (Haaga-Helia, Hamk, Jamk, Oamk ja Tamk) konsortion yhteisesti järjestämään koulutukseen osallistui 43 opiskelijaa ja Itä-Suomen, Tampereen ja Turun yliopistojen yhteisen konsortion koulutukseen 53 opiskelijaa.

Kevästä 2020 alkaen uutena koulutusmuotona ammatillisissa oppilaitoksissa on tarjolla 150 osaamispisteen laajuinen kasvatus- ja ohjausalan osaamisalan ammattitutkinto. Tutkinnon perusteiden (Opetushallitus, 2019) mukaan opinnot suorittanut voi työskennellä alan vaativissa tehtävissä eri-ikäisten kasvatus- ja ohjaustyössä, eri koulutusasteilla ja -muodoissa, eri hallinnon aloilla sekä vapaa-ajan toiminnassa. Toimintaympäristönä voi olla julkinen sektori, yksityinen sektori, järjestöt sekä muu kasvatus- ja ohjaustyötä tekevä organisaatio.

Opinto-ohjaajien koulutusmäärät koulutusyksilöittäin 2001-2020, mukana suunnitellut aloituspaikat

Kuvio 3. Opinto-ohjaajien vuosittaiset koulutusmäärät koulutusyksiköittäin 2001–2019, opiskelemissa olevat ja aloituspaikat vuonna 2020

3 Työssä olevien opinto-ohjaajien määrä ja kelpoisuudet

Työssä olevien opinto-ohjaajien määrää ja kelpoisuuksia koskeva tieto on tällä hetkellä hajanaista. Suomen opinto-ohjaajat – SOPO ry:n jäsenrekisterin mukaan maaliskuussa 2020 eri tehtävissä työssä olevia opinto-ohjaajia oli yhteensä 970 (Taulukko 3).

Taulukko 3. Opinto-ohjaajat – SOPO ry:n jäsenten työkonteksti maaliskuussa 2020

Työkonteksti	Jäsenmäärä
Peruskoulu	316
Peruskoulu ja lukio yhteinen tehtävä	46
Lukio	205
Ammatillinen koulutus	251
Ammattikorkeakoulu	92
Yliopisto (urapalvelut, tutkijat, ohjausalan kouluttajat)	32
Muu (kansanopistot, järjestöt, yritykset, työpajat, vankilat)	28
Yhteensä	970

Opetushallitus kokoaa muutaman vuoden välein tietoa suomalaisista opettajista ja rehtoreista, ja tavoitteena on palvella opettajakoulutuksen suunnittelua ja opettajatarpeen ennakointia. Viimeisimmässä vuoden 2016 tilannetta koskevassa raportissa (Kumpulainen, 2017) on mukana myös tietoa opinto-ohjaajista kaikilta kouluasteilta sekä heidän kelpoisuudestaan hoitamaansa tehtävään. Opetushallitus päivittää parhaillaan tätä tilastoa ja julkaisee vuoden 2020 aikana opettajatiedonkeruun tuloksista kertovan Opettajat ja rehtorit Suomessa 2019 - raportin.

Vuoden 2016 raportin mukaan opinto-ohjaajakoulutus on hakijoiden keskuudessa erittäin suosittu opiskeluvaihtoehto. Vuonna 2016 yliopistojen kolmeen opinto-ohjaajakoulutukseen haki yhteensä 660 hakijaa, joista hyväksyttiin keskimäärin 11 prosenttia. Naisten osuus hakeneista oli 86 prosenttia ja hyväksytyistä 92 prosenttia. Ammatillisten opettajakorkeakoulujen järjestämään 60 opintopisteen hakijamäärä on kasvanut 2010-luvulla ja koulutukseen hyväksytyjen osuus on laskenut 58 prosentista (2007) 24 prosenttiin vuonna 2016. Koulutukseen hyväksytyistä naisia on ollut keskimäärin 84 prosenttia kyseisenä tarkastelujakoajana. (Kumpulainen, 2017).

Alla olevat tiedot (Taulukot 4–9) työssä olevien opinto-ohjaajien ja oppilaanohjaajien kelpoisuuksista on poimittu edellä mainitun Opetushallituksen raportin (Kumpulainen, 2017) eri koulutusmuotoja kuvaavista taulukoista. Näiden perusteella eri oppilaitosmuodoissa oli yhteensä 1 050 opinto-ohjaajan tehtävää, ja kelpoisuus tehtäviin oli lähes kaikilla tehtävissä olevilla ohjaajilla.

Taulukko 4. Perusopetuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman oppiaineen mukaan kevätlukukaudella 2016

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä	
			%			%			%
Oppilaanohjaus	426	411	96,5	13	11	84,6	439	422	96,1
Opinto-ohjaus	79	76	96,2	3			82	78	95,1

Taulukko 5. Lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien määrä ja muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman oppiaineen mukaan kevätlukukaudella 2016

Opettajan eniten opettama aine	Suomenkieliset koulut			Ruotsinkieliset koulut			Yhteensä		
	Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä	
			%			%			%
Opinto-ohjaus	237	235	99,2	18	16	88,9	255	251	98,4
Oppilaanohjaus	21	21	100	1			22	22	100

Taulukko 6. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lehtoreiden ja päätoimisten tuntiopettajien muodollinen kelpoisuus opettajan eniten opettaman oppiaineen mukaan kevätlukukaudella 2016

Opettajan eniten opettama aine	Perusopetus			Lukiokoulutus			Yhteensä		
	Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä		Opettajien lukumäärä tiedonkeruussa yhteensä	Muodollisesti kelpoinen antamaan opetusta hoitamassaan tehtävässä	
			%			%			%
Opinto-ohjaus	82	78	95,1	255	251	98,4	337	329	97,6
Oppilaanohjaus	439	422	96,1	22	22	100	461	444	96,3

Taulukko 7. Ensisijaisesti ammatillisessa koulutuksessa työskennelleiden opettajien opettajakelpoisuus kevätlukukaudella 2016

Tehtävätyyppi	Opettaji yhteensä tiedonkeruussa	Opettajakelpoisuus on kunnossa	
		lkm	%
Opinto-ohjaaja	147	141	95,9

Taulukko 8. Ensisijaisesti opetussuunnitelmaperusteisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa*) työskennelleiden opettajien opettajakelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2016

Tehtävätyyppi	Opettaji yhteensä tiedonkeruussa	Opettajakelpoisuus on kunnossa	
		lkm	%
Opinto-ohjaaja	84	81	96,4

*) Sisältää oppilaitos- ja oppisopimusmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen

Taulukko 9. Ensisijaisesti ammatillisessa aikuiskoulutuksessa*) työskennelleiden opettajien opettajakelpoisuus tehtävätyypeittäin kevätlukukaudella 2016

Tehtävätyyppi	Opettaji yhteensä tiedonkeruussa	Opettajakelpoisuus on kunnossa	
		lkm	%
Opinto-ohjaaja	33	30	90,9

*) Sisältää oppilaitos- ja oppisopimusmuotoisen näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen peruskoulutuksen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toteuttamassa perusasteen ja toisen asteen nivelvaiheen arvioinnin yhteydessä perusopetuksen järjestäjiltä kysyttiin keväällä 2019, kuinka suurella osalla ohjausta toteuttavilla oli opetustoimen kelpoisuusvaatimuksen mukainen opinto-ohjaajan kelpoisuus (Goman ym., 2020). Vastauksia saatiin yhteensä 380 koulutuksen järjestäjältä. Yhteensä 47 koulutuksen järjestäjää ilmoitti, että ohjaushenkilöstöltä puuttui asetuksen mukainen kelpoisuus tehtävänsä. Eniten perusopetuksen järjestäjiä ilman kelpoisia opinto-ohjaajia oli Pohjois-Pohjanmaalla, Lapissa, Helsinki-Uudellamaalla sekä Satakunnassa. Koko maan osalta tuloksissa ei ole suuria eroja kaupunkimaisten kuntien ja haja-asutusalueiden välillä. Maaseutumaisissa kunnissa kelpoisia opinto-ohjaajia puuttuu eniten Pohjois-Pohjanmaalla, Lapissa, Keski-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa. Etelä-Karjalassa ja Pohjanmaalla kaikkien perusopetuksen järjestäjien oppilaitoksissa ohjaushenkilöstöllä oli tehtäviinsä asetuksen mukainen kelpoisuus. Tulosten jakaantuminen maakunnittain on esitetty taulukossa 10.

Taulukko 10. Perusopetuksen järjestäjät, joiden ohjaushenkilöstöllä ei ole asetuksen mukaista kelpoisuutta ohjaustehtäviin, kevät 2019

Maakunta	Perusopetuksen järjestäjät, joiden ohjaushenkilöstöllä ei asetuksenmukaista kelpoisuutta			
	Kaupunkimainen kunta	Taajaan asuttu kunta	Maaseutumainen kunta	Yhteensä
Pohjois-Pohjanmaa	2	1	4	7
Helsinki-Uusimaa	5	1		6
Lappi	2		4	6
Satakunta	3		2	5
Keski-Pohjanmaa			3	3
Keski-Suomi			3	3
Päijät-Häme	3			3
Etelä-Pohjanmaa	1		1	2
Etelä-Savo		1	1	2
Kymenlaakso	1		1	2
Pirkanmaa	2			2
Varsinais-Suomi	1		1	2
Kainuu			1	1
Kanta-Häme			1	1
Pohjois-Karjala	1			1
Pohjois-Savo			1	1
Etelä-Karjala				0
Pohjanmaa				0
Yhteensä	21	3	23	47

4 Avoimena olleet opinto-ohjaajan tehtävät vuosina 2010–2019

Edellisissä luvuissa olevia tilastoja ei sellaisenaan voi käyttää opinto-ohjaajien tulevan koulutustarpeen arvioinnissa. Ensinnäkin tilastot eivät kerro sitä, kuinka moni koulutuksen suorittanut siirtyy opinto-ohjaajan tehtäviin ja kuinka moni koulutuksen jälkeen opinto-ohjaajana toiminut on jo siirtynyt eläkkeelle tai muihin työtehtäviin. Tulevan koulutustarpeen arvioinnissa on otettava myös huomioon mahdollinen lisätarve, joka liittyy sekä lukion että ammatillisen koulutuksen uudistuksiin 2020-luvulla.

Tällä hetkellä oppilaitokset ilmoittavat avoimena olevista opinto-ohjaajan tehtävistä sekä Kuntarekryn (<http://kuntarekry.fi>) että TE-toimistojen (<https://paikat.te-palvelut.fi/tpt/>) kautta. Kuntarekry ylläpitää tilastoja kunta-alan rekrytoinneista, mutta järjestelmän kautta ei saa tilastoja avoimena olleista opinto-ohjaajan tehtävistä. Järjestelmässä ei ole eriteltynä ohjaajien tehtävänimikettä, sillä palvelun ylläpitäjä luokittelee opinto-ohjaajan tehtävät useimmiten kuuluvaksi vain aineenopettajat ja lehtorit –tehtäväalueeseen..

Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan vuosina 2010–2019 oli avoimena yhteensä 2 276 opinto-ohjaajan tehtävää (Taulukko 11). Tiedot perustuvat avoimen työpaikan ammattiin, koska koulutusvaatimusta ei yleensä avoimissa työpaikoissa ole ilmoitettu.

Vastaavana ajankohtana kelpoisuuden hankkineita ohjaajia oli yhteensä 1 959. Näiden tietojen perusteella ei kuitenkaan voi tehdä yksiselitteistä arviota koulutustarjonnan ja opinto-ohjaajien kysynnän tasapainosta, koska kyseisessä työ- ja elinkeinoministeriön tilastossa ei ole yksilöity, onko haettavana ollut määräaikainen vai toistaiseksi täytettävänä ollut opinto-ohjaajan tehtävä.

Taulukko 11. Vuosina 2010–2019 TE-toimistojen kautta haettavana olleet opinto-ohjaajan tehtävät

Avoimet työpaikat/23590 Opinto-ohjaaja	
Vuosi 2019	297
Vuosi 2018	224
Vuosi 2017	181
Vuosi 2016	147
Vuosi 2015	178
Vuosi 2014	226
Vuosi 2013	210
Vuosi 2012	246
Vuosi 2011	280
Vuosi 2010	287
Yhteensä	2 276

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto 3.3.2020

5 Ohjaajien koulutus 2020-luvulla

Suomessa perusopetuksessa sekä toisen asteen koulutuksessa toimivien opinto-ohjaajien ja oppilaanohjaajien sekä TE-toimistojen ammatinvalintapsykologien kelpoisuudet on määritelty lainsäädännössä (1998/986). Opinto-ohjaajien ja oppilaanohjaajien nimikkeiden rinnalla eri hallinnonalojen kelpoisuusvaatimuksista tai työehtosopimuksista löytyy Suomesta eri aloilta lähes viisikymmentä ammattinimikettä, joihin sisältyy muodossa tai toisessa sana ohjaus. Näihin tehtäviin hakeudutaan eri koulutusohjelmista, joiden otsikoissa on sana ohjaus, mutta koulutukset eivät ole yhtä suoraan yhteydessä tehtävien kelpoisuuksia koskeviin normeihin.

Ohjaajakoulutuksen edellinen kansallinen itsearviointi on tehty ennen 2000-lukua. Tämän jälkeen ohjauksen toimintakenttä on monimuotoistunut. Samanaikaisesti ohjauksellisen osaamisen kysyntä ja tarve ovat lisääntyneet eri konteksteissa. Perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen lisäksi ohjausalan ammattilaisia työskentelee eri konteksteissa, esimerkiksi korkea-asteella, ohjaamoissa, työpaikoilla, järjestöissä, palveluohjauksessa, TE-hallinnossa ja itsenäisinä palveluntarjoajina.

Eurooppalaisen elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikan verkoston vahvistamien linjausten (ELGPN, 2015) mukaan monialaisten palvelujen laajentuessa kansalaisten on pystyttävä

luottamaan siihen, että elinikäistä ohjausta tarjoavilla henkilöillä on riittävät tiedot ja ammattitaito, ja että he noudattavat asianmukaisia eettisiä toimintaperiaatteita. Vastaavasti ohjaajat ja muu ohjaushenkilöstö pystyvät todennäköisemmin auttamaan kansalaisia tekemään tarkoituksenmukaisia päätöksiä ja selviytymään nivelvaiheista hyvin, mikäli heillä on asianmukainen koulutus.

Valtiontalouden tarkastusviraston (2015) toteuttamassa opintojen ohjauksen ja uraohjauksen yhteistyötä koskeneessa tuloksellisuustarkastuksessa havaittiin, että hallinnonaloille ja ministeriöiden yksiköihin hajautunut ohjaus tekee vaikeaksi tarkastella kokonaisvaltaisesti kaikkia ohjauksellisia toimia ja niistä muodostuvaa kokonaisuutta. Eri hallinnonalojen orientaatioperusta ja ohjauksen kehittämislähtökohdat eroavat toisistaan, ja tämä näkyy myös ammattilaisten koulutuksessa. Lisäksi uuden teknologian ja sosiaalisen median käytön yleistymisen luo tarvetta modernisoida ja parantaa ohjauspalveluja (Kettunen, 2017).

Opinto-ohjaajien koulutusmääriä on viime vuosina lisätty koulutusyksiköiden omista aloitteista ilman kansallista kattavaa arviointia tarpeesta. Todennäköisesti osa tällä hetkellä valmistuvista opinto-ohjaajista ei heti koulutuksen jälkeen sijoitu opinto-ohjaajan tehtäviin oppilaitoksiin, mutta opettajille opinto-ohjaajan kelpoisuuden hankkiminen ja koulutusyksiköille sen tarjoaminen opettajien jatkokoulutuksena näyttävät olevan haluttuja vaihtoehtoja.

Suomessa on viimeksi tehty eri hallinnonaloja koskevia kattavia ohjauksen tila-arviointeja vuosina 2002 (Moitus ym., 2001; Numminen ym., 2002; Työministeriö, 2002) ja 2004 (Pajarinen, Puhakka & Vanhalakka-Ruoho, 2004). Työ- ja elinkeinoministeriön tilaama TE-hallinnon ohjauspalvelujen tila-arviointi julkaistiin maaliskuussa 2020 (Mayer, Haanpää, Talvitie & Valtakari, 2020). Ohjausalan koulutuksen tulevaisuuden suunnittelun perustaksi tarvittaisiin alan koulutusyksiköiden keskinäisen yhteistyön lisäksi ohjausalan koulutuksen kansallista ulkoista arviointia. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon alan ammattilaisten määrällinen tarve ja koulutusohjelmien sisällöllinen kokonaisrakenne, täydennyskoulutus sekä koulutettujen ammattilaisten mahdollisuus työllistyä joustavasti eri konteksteissa.

Lähteet

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986.

ELGPN [European Lifelong Guidance Policy Network]. (2015). *Suuntaviivoja elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikalle ja palvelujärjestelyille. Yhteiset tavoitteet ja periaatteet EU:n jäsenmaille ja komissiolle. ELGPN Tools No. 6.* Jyväskylä, Kariteam

Goman, J., Rumpu, N., Kiesi, J., Hietala, R., Hilpinen, M., Kankkonen, H., Kjaldman, I.-O., Niinistö-Sivuranta, S., Nykänen, S., Pantsar, T., Piilonen, H., Raudasoja, A., Siippainen, M., Toni, A. & Vuorinen, R. (2020). *Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkua. Arviointi nuorten opinto-poluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheissa.* Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 6:2020. Tampere, PunaMusta Oy.

Kettunen, J. (2017). *Career practitioners' conceptions of social media and competency for social media in career services.* Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia, 32. Väitöskirja.

Kumpulainen, T. (toim.) (2017). *Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016.* Raportit ja selvitykset 2017:2. Opetushallitus.

Virolainen, M. (2013). *Selvitys opinto-ohjaajien koulutusmääristä Suomessa 1971-2013.* Väiliraportti valtakunnalliselle ELO-ryhmälle. Julkaisematon lähde.

Opetushallitus. (2019). *Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnon perusteet.* OPH-1397-2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2011). *Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet.* Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä no. 15. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Opetusministeriö. (1995) *Oppilaanohjauksen kehittämistyöryhmän muistio.* Opetusministeriön työryhmien muistioita 1995:24.

Pajarinen, M., Puhakka, H. & Vanhalakka-Ruoho, M. 2004. *Aikuisopiskelijanohjaus opintopolun tukena sekä oppilaitoksen toimintakulttuurin osana.* Arviointi 3/2004. Opetushallitus.

Mayer, M., Haanpää, S., Talvitie, J. & Valtakari, M. (2020). *Ammatinvalinta- ja uraohjauksesta onnistumisiin. Elinikäisen ohjauksen kehittämistutkimuksen loppuraportti.* Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:15. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. (2001). *Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa.* Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13.

Numminen, U., Jankko, T., Lyra-Katz, A., Nyholm, N., Siniharju, M., & Svedlin, R. (2002). *Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiassa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheissa* (Arviointi no. 8). Helsinki: Opetushallitus.

Työministeriö (2002). *OHJUS – Ohjaus ja neuvontapalvelut työhallinnossa*. Työhallinnon julkaisuja 314. Helsinki: Työministeriö.

Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2015). *Yhteistyö opintojen ohjauksessa ja uraohjauksessa*. Tuloksellisuustarkastuskertomus 5/2015. Helsinki, Lönnberg Print & Promo.

Vuorinen, R. (2016). *Selvitys opinto-ohjaajien koulutusmääristä Suomessa 1971-2016*. II Väliraportti Valtakunnalliselle ELO-ryhmälle. Julkaisematon lähde.

Vuorinen, R. (2017). *Selvitys opinto-ohjaajien koulutusmääristä Suomessa 1971-2018*. III Väliraportti Valtakunnalliselle ELO-ryhmälle. Julkaisematon lähde

Vuorinen, R. (2002). *Koulutetut opinto-ohjaajat Suomessa 1971 - 2003*. Yhteenvetotaulukko. <http://www.asiantuntijaluotsi.fi> (verkkosivu lakkautettiin vuonna 2004).

Liitteet

LIITE 1. Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986
voimassa 1.8.2012 alkaen.

6 § Oppilaanohjaajan kelpoisuus

Oppilaanohjausta on kelpoinen antamaan henkilö:

- 1) joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon ja yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 1 momentin 4 kohdassa tai kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 15 §:n 2 momentissa tarkoitetut opinnot;
- 2) joka on suorittanut kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 15 §:n 1 momentin mukaisen koulutuksen; tai
- 3) jolla on tämän asetuksen 15 §:n 1 momentissa säädetty kelpoisuus.

(3.11.2005/865)

Koulukodissa toimivassa koulussa oppilaanohjausta voi antaa myös henkilö, jolla on muu perusopetuksen opettajalta tämän asetuksen mukaan vaadittava kelpoisuus.

11 § (3.11.2005/865) Opinto-ohjaajan kelpoisuus

Opinto-ohjausta on kelpoinen antamaan henkilö:

- 1) joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon ja tutkinnon lisäksi yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 4 kohdassa tarkoitetut opinnot tai kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 15 §:n 2 momentin mukaiset opinto-ohjaajan opinnot;
- 2) joka on suorittanut kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 15 §:n 1 momentin mukaisen koulutuksen; tai
- 3) jolla on tämän asetuksen 15 §:n 1 momentissa säädetty kelpoisuus.

15 § Opinto-ohjaajan kelpoisuus

Opinto-ohjausta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on

- 1) tässä asetuksessa säädetty ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus sekä 60 opintopisteen tai 35 opintoviikon laajuiset ammatillisessa opettajakorkeakoulussa tai yliopistossa suoritettavat opinto-ohjaajan opinnot tai yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot; tai
- 2) 11 §:ssä säädetty kelpoisuus.

(3.11.2005/865)

Jos opinto-ohjauksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää, opinto-ohjausta voi 1 momentin estämättä osana muuta opetustaan antaa myös muu tässä luvussa tarkoitettu opettaja

Förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet

6 § Behörighet för elevhandledare

Behörig att ge elevhandledning är den som

- 1) har avlagt högre högskoleexamen och slutfört de studier som avses i 19 § 1 mom. 4 punkten i statsrådets förordning om universitetsexamina eller i 15 § 2 mom. i förordningen om examina och lärarutbildning på det pedagogiska området,
- 2) har slutfört utbildning enligt 15 § 1 mom. i förordningen om examina och lärarutbildning på det pedagogiska området, eller
- 3) har den behörighet som föreskrivs i 15 § 1 mom. i denna förordning.

(3.11.2005/865)

I en skola som är verksam i ett skolhem kan elevhandledning också ges av den som har sådan annan behörighet som i denna förordning fordras av lärare för grundläggande utbildning.

11 § (3.11.2005/865) Behörighet för studiehandedare

Behörig att ge studiehandedning är den som

- 1) har avlagt högre högskoleexamen och utöver examen har slutfört studier enligt 19 § 4 punkten i statsrådets förordning om universitetsexamina eller studier för studiehandedare enligt 15 § 2 mom. i förordningen om examina och lärarutbildning på det pedagogiska området,
- 2) har slutfört utbildning enligt 15 § 1 mom. i förordningen om examina och lärarutbildning på det pedagogiska området, eller
- 3) har den behörighet som föreskrivs i 15 § 1 mom.

15 § Behörighet för studiehandedare

Behörig att ge studiehandedning är den som

- 1) har behörighet för lärare i yrkesinriktade och gemensamma studier enligt denna förordning samt har slutfört 60 studiepoängs eller 35 studieveckors studier för studiehandedare vid yrkespedagogisk lärarhögskola eller universitet eller minst 60 studiepoängs studier enligt 19 § 1 mom. 4 punkten i statsrådets förordning om universitetsexamina, eller
- 2) har den behörighet som föreskrivs i 11 §.

(3.11.2005/865)

Om ändamålsenliga arrangemang inom studiehandedningen kräver det kan även någon annan lärare som avses i detta kapitel utan hinder av 1 mom. ge studiehandedning som en del av hans eller hennes övriga undervisning.